

Abonamentul

Pentru monarhie:

Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:

Pe 1 an 18 frcs., $\frac{1}{2}$
an 9 frcs., $\frac{1}{4}$ an
4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fie care
Sâmbătă.

Unitatea

Insertiuni

Un șir garmond:
o dată 14 fil., a doua órá
12 fil., a treia órá 10 fil.

Tot ce privesce fóea,
să se adreseze la Re-
dacțiunea și Admini-
strațiunea **Unității**

în
Blaș.

Fóe bisericescă-politică.

Anul X.

Blaș 10 Novembre 1900.

Numărul 45.

†

ȘTEFAN MOLDOVAN.

(1813—1900.)

Diecesa Lugoșului este în doliu; nestorul său, venerabilul preposit Ștefan Moldovan, după o viață îndelungată și bogată în merite pentru biserica și neamul nostru, s'a dus să-și iea răsplata ostenelelor sale multe și mari, cari în veți neuitată îi vor păstra memoria.

Prepositul capitular și Prelatul pontificiu Ștefan Moldovan a repausat în Domnul Duminecă în 4 Novembre a. c. la 10 $\frac{1}{2}$ óre séra în etate de 88 ani după un morb îndelungat, suferit cu rară răbdare creștinescă și în decursul căruia în repetite rânduri a primit cu evlavie ss. Sacramente ale muribunților.

Biografia repausatului o schițăm în următoarele:

Născut în 1 August 1813 în comuna Ciocud cott. Turda-Arieș, clasele primare și gimnasiai le-a absolvat în Cluș ér filósofia și teologia în Blaș. În anul 1837 și 1838 a fost profesor de matematică la gimnas. La 1838. a fost chirotonit preot și dispus de paroch în Ghiriș și adm. protop. al tractului Beilului, unde stătu până în 1847 când fu dispus de paroch și adm. protop. în Mediaș. În 1848 fiind cunoscut ca bun român și om destoinic, comitetul național român l'a numit de vice-prefect peste prefectura Mediașului, ér Baronul Ant. Puchner de adlatus din

partea Românilor pe lângă Locotiitorul suprem de comite al cottului Cetății de baltă Carol Comendo; în care calitate a nas până în 18 Ianuar 1849 când a trebuit să se refugieze în România ca să-și scape viața de urgia rebelilor lui Bem.

În decursul cholerei din 1849 îl aflăm la locul său de păstor al credincioșilor din Mediaș, dintre cari mai mulți au fost răpiți de infricoșata bółá, așa în cât, după cum însuși repausatul zice, numai din militaril Reg. II. de la Năsăud a îngropat 82 și a administrat ss. Sacramente ca la o mie de bolnavi.

Episcopul nou denumit Șuluț, apreiind virtuțile și calitățile alese ale protopopului Ștefan Moldovan în an. 1852 l'a numit vicar foraneu la Hațeg, al cărui district pe atunci se compunea din 83 comunități cu filiale cu tot.

Ca vicar foraneu a fost neobosit întru a lumina și povățui poporul prin cuvinte înțelepte și sfaturi luminate. Spre scopul acesta a vizitat de mai multe ori întreg vicariatul și despre această visitațiune a lăsat o descriere amănunțită și prețioasă a comunelor și bisericilor din districtul vicarial.

Și fiind că în tot vicariatul nu era atunci nici o școlă elementară a fară de cea grănițarésă din Hațeg, pentru a se pute deschide școlii, cu aprobarea auctorităților civile, a deschis în Hațeg un curs preparandial, din care apoi esind mai mulți tineri capabili de a instrua pruncii s'au deschis mai multe școli.

Aceste merite l'au învrednicit ca la înființarea capitulului bisericii catedrale din Lugoș să fie numit de canonic lector, ceea ce s'a întâmplat în 15 Ianuarie 1857 ér în 30 Nov. 1859 a fost numit Preposit capitular.

La propunerea fericitului episcop Ioan Oltean S. S. Pontificele Piú IX. în 11 Oct. 1871 l'a numit Prelat domestic.

Repausatul a fost și Vicar general episcopesc de la anul 1875—1884 când a renunțat.

Încă de tinér s'a ocupat mult cu studiarea istoriei poporului român, pe care l'a iubit fórté mult. Cu mare sirguintă a decopiat din diplomatarul vestitului învățat magiar Contele Iosif Kemény o multime de documente insemnate privitoare la istoria românilor, pe cari în partea cea mai mare le-a publicat în fóia „Transilvania“ din anii 1871—1873.

Adormitul în Domnul Preposit, a fost un preot fórté evlavios și prin afabilitatea și bunătatea lui proverbială și-a câștigat stima și iubirea tuturor, celor ce aveau fericirea de a se întreținé cu dînsul cât de puțin.

Cu tóte că a avut să susțină și ajute o familie mare, repausatul a lăsat mai multe legate pie și fundațiuni culturale și filantropice în suma de 9000 coróne.

Înmormintarea a fost imposantă. În fața unui public fórté numeros a pontificat Ill. S. Dl. Episcop Dr. Radu asistat de 4 canonic, 4 preoți și 2 diaconi, ér cântările funebrele le-a cântat corul bisericii catedrale. După ce s'a sfirșit probodul Ill. Sa Dl. Episcop a ținut o fórté frumoasă și mișcătoare orațiune funebură, în care a schițat meritele acestui vrednic bărbat, care a lăsat în urma lui un gol, ce cu greú se va umplé.

La mormint Dl. Coriolan Bredicean prin o cuvintare alésă a relevat meritele naționali ale repausatului, care a fost pururea alături de marii luptători pentru liberarea, înălțarea și luminarea poporului român.

În veți amintirea lui!

Feuilleton.

Contra! — Recontra!

Sara de 30 Octobre a. c. a devenit fórté insemnată pentru pretinil Trulean și Trulescu. De alt cum amintita zi a produs o mișcare febrilă între toți óspeții băștinași ai cafenelei dlui Micescu. Atunci adevă era să fie o sară de adio a de toți iubitului cafegiú, căci în ultima luné avea să predee localul unui nou venit, căruia îi dorim sănătate și multă voe bună!

Dar să venim la obiect. Toți óspeții regulați s'au mai adunat o dată în cafenea, ca să-și facă o sară plăcută, sciind, că nu curând vor avea ocaziune, să mai convină atât de familiar într'un local public. S'a aședat fie care la locul său cunoscut la un păhar de beutură, la o mică partie de calabrias și la alte ocupațiuni folositoare pungi și sănătății.

Masa din colțul sud-ostic au ocupat-o dnii Trulean și Trulescu dimpreună cu ofi-

ciosul Micescu. Pretinil ca acești doi nu se află în întreg orașul. Chiar și vestiții Castor și Pollux se pot ascunde cu pretinilia lor pe lângă legătura strinsă, ce există între Trulean și Trulescu. Căci dórá aceștia locuiau într'o odae, umbraú la același hotel, cercetaú aceeași cafaná, ba-și împărțiau și ultima bucătură, — când n'aveau ce mânca. Și de o dată această iubire cu adevărat de model s'a schimbat în o ură demná de o coconiță bėtrână. Causa acestei schimbări repentine nu a fost cine ști ce diferință de păreri politice, nice vre-o manipulație financiară nefertată din partea unuia, ci un nefericit de „opt de ghindă“. Acesta adevă avea privilegiul de a fi adutul obienuit în o partie de calabrias începută cu mare încredere.

Partia era fórté interesantă. A fost „luat“ Micescu. Trulescu i-a „isbit“ o „contra“. Micescu cam cu șfială a „riscat“ o „recontra“. Cu ocazia această stimatul Trulean, care de astă dată era partnerul lui Trulescu, a jucat așa de scandalos, de merita să-l eternisăm. Norocul lui, că asta s'a întâmplat în țera noastră, unde libertatea personală e atât de respectată, căci într'alt loc ar fi fost condamnat la muncă zilnică. Greșéla cea mai

mare înse a comis'o la „stichiul“ penultim. Mai avea în mână optul de ghindă și crăița de roșu. Tótă partia depindea de la „iesitul“ acesta. Trulean a priceput fórté bine, că „acum e acum“. Chiar de aceea pune mână când pe o carté, când pe cealaltă. Chibiții lui Micescu zimbeau milițios îndemnându-l cu banalele „nu asta“ cealaltă.

„Ioan! te rog, comandă-mi o cină, zice apăsat Micescu, dar nu grăbi tare, că până se gândesce fratele Trulea, mai este vreme berechet.“

Ér necuratul de Trulescu adange năcăjit, că el pleacă să se radă.

Atins fórté neplăcut de pișcăturile acestea a partnerilor, Trulean pune mână pe optul de ghindă și-l trântesce răstit pe masă.

„Vai, că nu ți-a perit viață“ răcnesce Trulescu ca un leú rânit de mórte, apoi i-a stat glasul, ochii i-s'au împainginit, capul și-l'a lăsat pe piept. Numai atăta timp i-a mai rămas, că pe optul de ghindă să pună minela, pe care cu satisfacție și fără pic de genare „a pus“ Micescu colopul.

„L'a lovit guta!“ strigă chibiții. Ioan îi aruncă repede o sticlă cu apă în grumazi, că dórá îi va trece mai curând. Într'un

De ale noastre.

În sinodul arhidieceșan ținut în Novembre anul trecut, s'au decretat nouele statute ale fondului preoților deficienți. Statutele acestea se deosebesc de celea de mai înainte, pentru că de data acésta, pe lângă venitele din trecut s'au adaus și unele noue. Așa de pildă s'au specificat cuantumul taxelor de promovare și denumire, începând cu Mitropolitul și terminând cu cooperatorul parochial, s'au ridicat taxele, ce au să le solvécă preoții, și în sfârșit s'au pus la contribuire și bisericile, cu cuota aceea, ce o solvesc fondului pentru esactorat. Tóte dispozițiile acestor statute au intrat în valóre la 1 Novembre n. 1900.

Înfintată cu menirea de a contribui din a sa parte la promovarea intereselor preoțimeii noastre, fôea noastră, ține și de data acésta, a-și spune cuvântul său în chiar folosul preoțimeii de la sate.

Plângerea aprópe generală a fraților preoți este, că puțin s'a făcut pentru timpul când vor ajunge în deficiență și și mai puțin pentru asigurarea familiilor lor.

Considerată în tesă generală, plângerea acésta e basată. Dacă o vom supune înse la o analiză mai amănunțită, cestiunea va primi o altă față.

Dar se precisăm.

Fondul pentru preoții deficienți s'a întemeiat de abia la 1889 cu suma de 5000 fl. dăruiti de fericitul Mitrop. Vancea. În primii zece ani capitalul a crescut la suma de peste 26 mii fl.

Er suma de pensiuine a crescut de la 90 la 120 fl. pentru preoți, și de 180 fl. pentru un vice-protopop. Taxele solvite de preoți împreună cu gremialisti (Mitropolitul, canonicii, feliuriti functionari ș. a.) de abia au trecut peste 2200 fl. și din acestia inse numai 1/2 au rēmas în fond ceialalti s'au dat, în sensul dispozițiilor statutare, la fondul vėduvelor și orfanilor de preoți. E evident deci, că creșterea acestui fond e anevoioasă. Dacă considerăm inse, că în Arhidieceșă sînt aprópe 700 preoți, atunci suma de 3 fl. ce se vine în termen mediu pentru fie care, e din cale afară neînsemnată. Se mai adaugem că și taxa acésta așa de mică se plătesce fôrte neregulat. După ultimele socoteli ale acestui fond restanțele treceaú peste 2700 fl. și cu tóte acestea au fost ajutați 11 preoți cu câte 120 fl. și un viceprotopop cu 180 fl. anual. E mică suma acésta, dar e cu atât mai mare indolența preoților. Miseriile cu cari au să lupte ei pe sate le scim și le cunoșcem, nu cunoșcem inse motivele, cari îi îndemná să fie dușmanii lor înșiși.

Dar pentru ca să ni-se facă imputare, că judecăm prea aspru vom presenta date noue.

Fondul vėduvelor infintat cu zece de ani înainte, la 1838. a ajuns la o cifră cu mult mai considerabilă. Cerculariul mitropolitan din 24 Faur a. c. ni-l arată în frumoșă cifră de peste 160 mii fl. Nică cifra acésta nu e inse îndestulitoare pentru arhidieceșă noastră, și preoțimea are tótă dreptatea să se îngrijoreze în fața viitorului.

La început taxele ce se solviau pentru augmentarea acestui fond, erau neînsemnate. De la 1889 preoții nu

mai plătesc nimic pentru acest fond, ei din *taxele solvite* la fondul deficienților se trec anual cam 1000 fl. Pe lângă acestea, clericii cari nu se căsătoresc cu fete de preoți solvesc 100 eventual 200 fl. o taxă fôrte justă și ecuitabilă, și ar trebui să mai încurgă venitele intercalare din parochii, dar acésta dispoziție statură nu s'a executat. Am spus că is juste taxele de căsătorie, mai adaugem, că ele is și folositoare. În primii 10 ani de când s'a luat acésta dispoziție, taxele încasate au fost de 8900 fl. după împrejurările noastre o sumă destul de mare. În ultimul an s'au distribuit ajutóre în suma de 6372 fl. (cerc. Nr. 1253—900) la nu mai puțin de cât 141 vėduve și 107. orfanii. Suma ce s'a dat unei vėduve a fost de 36 fl. și a unui orfan de 18 fl.

Când cetesci cifrele acestea, făr de voe o amărăciune te cuprinde. După ani munciți în nespuse necasuri, adese în parochii miserabile, atunci când familia își perde cel mai puternic sprijin, o biată preotésă primesce drept pensie 36 fl. și un biet orfan, făr de tată și mamă 18 fl. Sînt grozav de insuportabile stările acestea, și multe zeci de ani va trebui să contribue preoții nostri, ca în fața morții, vădind în jurul patului familia numérosă, inima lor să nu se stringă de durere.

Dar e cunoscută tuturor vorba „ajută-te însuși și și Dumnezeu te va ajuta!“ Pân ce alții se vor îngriji de sôrtea preoțimeii noastre, datorința are să se îngrijescă ea mai întâiu.

Cu regret trebuie să constatăm, că în punctul acesta preoțimea are o ținută neaplicabilă.

târziu se trezesc Trulescu și aruncând lui Trulean o privire desprețuitoare ia zis numai atăta:

„Ce miserie! Să ieși cu adut în contra partnerului!“

De sine înțeles jocul a rēmas într'atata. Er stimații nedespărțiți s'au sculat frumoșel de pe scaune și au plecat cătră casă. Trulean rușinat de știchiul greșit, Trulescu năcăjit pentru recontra perdută.

Până acasă n'au schimbat nică o vorbă. Chiar și acolo au început să se desbrace în tăcere numai Trulescu, când dă să se pună în pat mai repețește o dată cuvintele din cafenea:

„Ce scandal! Cine a mai vėdut să ieși cu adut în contra partnerului!“

Apoi trăgându-și plapoma pe urechi în scurt a adormit. Dar să nu invidieze nime somnul lui Trulescu. Jocul de cărți l'a ținut în agitație continuă și în pat, așa cât visa tot contre și recontra. Odată numai se aude un glas cam înădușit de cătră patul lui Trulescu:

„Ne mai pomenit! Să iasă el cu adut în contra partnerului!“

Trulean remușcat de conștiință încă n'a fost adormit. Auzind cuvintele lui Trulescu îi replică cam amenințător:

„Mai tacl o dată frate Ghiurco! și dă-mi pace, că de mă tulbur, nu va fi bine de de unul din noi!“

După acestea liniștea întreruptă și-a reluat domeniul, dar numai pentru scurt timp, căci preste vre-o câteva minute er se aude din partea de cătră Trulescu:

„Halal de așa partner! Cine a mai vėdut, să iasă cu adut contra partnerului său!“

La auzul acestora a urmat, ce a trebuit se urmeze — catastrofa. Trulean a devenit furios și apucând un păpuc îl aruncă cu „forță majoră“ spre Trulescu.

O detunatură infundată și inediat un strigăt cumplit a fost efectul păpucului aruncat, căci din întâmplare el a nimerit tocmai nasul lui Trulescu.

Nu mai întindem vorbe cu enararea jainiceii durerii a celui ce în brațele lui Morfeu se află. Ne ajunge să constatăm după fasinile martorilor oculari, că nasul lui Trulescu în urma loviturii căpătate și-a mărit volumul în așa măsură, de nică astăzi, aprópe două săptămâni de la pacoste nu și-a căpătat forma originală.

Judele Ainzan, cătră care s'a adresat Trulescu, l'a ascultat compătindu-l din inimă.

„Să mă credeți dle jude, că nică fiind omul treaz nu se simte așa bine, când îl atingi cu un păpuc, dar apoi când dorme somnul celor drepti și biândi?“

„Apoi spune drept dle Trulescu, ai chiar durmit dta, când și-s'a întâmplat nenorocirea?“ întrebă judele.

„Firește c'am durmit!“

„Cu greți așa crede, că dóră dta de două ori ai repetit acelea cuvinte nefaste că-i o măgărie colosală, să ieșe cineva cu adut în contra partnerului său.“

„Și dóră nu-i măgărie? Trebuie să-i tai mâna la acela, care la o recontra așa „problematică“ iasă cu adut contra partnerului.“

„Er cel ce-și năcăjește pretinul și nóptea, replică Trulean, merită să-i arunce omul în cap nu unul fără amēndoi păpucii.“

„În sfârșit de vină sînt eu, că am visat despre nefericitul de opt de ghindă!“

„Azi-mâne ne vom trezi, că te-ai schimbat în porc după ce visezi atata ghindă! Mai bine să fi visat, că ești fericitul posesor alor câteva mii de jughere de pămînt, ori că este al tēu losul Nr. 28621 de la loteria Casei naționale, ori în sfârșit, că te-ai însurat luând de nevastă o fată tinēră, frumoșă, inteligentă, din familie bună și cu zestre respectabilă. Tóte acestea m'ar fi îmbucurat și pe mine, er ție nu-ți pricinuiam încurcătura asta.“

„Să nuble omni cu opiniei de fier și cu bătă de oțel și n'ar afla un om cu tine. Tu sôtă, Gligore nică acum nu vrei să recunoști, că ai comis o greșelă cumplită ieșind cu optul de ghindă.“

„Eú să nu recunosc? auți acolo! Da zis'am eu cândva, că atunci n'am jucat scandalos?“

„Vedeți, dle jude, acesta-i lucrul de căpetenie.“

„Care?“

„Că fratele Trulean recunoșce, că ieșind cu optul de ghindă a jucat miserabil. Asta pentru mine e o satisfacție completă. De aceea frate Gligore, te iert și să rămănem și de aci înainte cum am fost: cei mai buni pretinți. Complimentele noastre dle jude!“

„Mi-a părut fôrte bine. Salutare!“

B. I.

După cum am observat mai sus, taxele restante la fondul deficiențelor cu finea lui 1899. au fost de 2742 fl. dacă acestea ar fi fost plătite peste 1800 fl. ar fi trecut la f. veduvelor și peste 1400 fl. s'ar fi adaus la suma destinată spre împărțire. Dar restanțele aceste vor mai crește. —

Conform hotărârilor sinodului trecut, urma să se facă o nouă clasificare a taxelor. Natural era, ca preoții să nисуască a ridica aceste taxe și de bună voe a se înscrie la o taxă mai mare, — cea mai mare fiind de 8 fl. — După informațiile noastre lucrul s'a întâmplat întors, și pe viitor, de și taxele s'au schimbat din 2. 3. 5 fl. la 4- 6. 8 fl. e teamă, că nu s'au vor încasa nici 2000 fl. anual.

Tot amăsurat acestor hotărâri s'au supus și bisericile la o contribuție, încolo foarte neînsemnată, — în total de vre-o 1000 fl. Cu toate acestea înse preoțimea noastră nu-și dă silința ca această neînsemnată sumă să fie solvită la timp și înaintată fondului respectiv.

De contribuții benevole, donațiuni ș. a. nici nu mai încap vorba.

De aceea e la totă întâmplarea destul de curiosă ținută preoțimei noastre, care în același timp în care se lamentază, că nime nu-i dă mână de ajutor, ea însăși stă cu palma strinsă. Se pare că a trecut cu totul vremile de entuziasm și însuflețire, timpurile de jefire, — și preoțimea noastră atât de gata spre săvârșirea de fapte mari și umanitare, azi e stăpânită de un singur gând, cuprinsă de o singură așteptare: de a fi miluită de străini.

Amar se înșală; străinul nu-ți dă nimic, fără ca mai întâiu să nu-ți iele. Și preoțimea noastră nimic nu poate da, nu poate să se lipsescă de nimic.

Pentru „Telegraful“. Organul din Sibiu a bisericii neunite în anul de la 1 Nov. n. se scoli în capul nostru din chiar senin. E supărat adecă, pentru ce zările magiare n'au salutat cu frenesie înființarea celor trei episcopate noue. Dar ce avem noi cu cele ce se scriu în foile străine? În afacerile interne ale bisericii neunite nu ne amestecăm, ca organ de publicitate avem înse libertatea de a înregistra actele publice. Și atata am făcut. N'am scris nimic mai mult, căci sîntem sătul de polemiile infructuoase cu cel de la „Telegraful“, cari au tristul obicei de a afirma ceea mai grozave lucruri, fără ca să și poftescă a le documenta. Un lucru nu pricepem. Pentru ce domni din redacția organului mitropoliei nu se năpăstuieste asupra foii de la Arad, asupra vicarului Mangra, a profesorului Goldiș și a tuturor acolora, cari au luat poziție hotărâtă în potriua deciziunii unanime (!) a congresului de la Sibiu? De ce? E trist într'adevăr, când frații neuniți nu-și pot îneca pornirile pătimase și îi jienesc ori ce manifestare a bisericii noastre, pe a cărei steag e scris cea mai frumoasă vorbă „unire.“

Se deșteptă Rutenii.! Ziarele magiare sînt pline de furie, că la Ungvár s'a ridicat o voce de protest în contra magiarisării Rutenilor și contra întroducerii limbii magiare ca limbă liturgică. Vocea acesta a resonat într'o foie redactată de membrii societății stului Basilid din Ungvár. În acel articol se combate acțiunea comitetului presidat de dl. Szabó Jenő, ca o acțiune „heretică, schismatică, cu tendențe de magiarisare.“ Așa reieșă dintr'un articol al lui Bud. Hírlap, care se ocupă cu manifestația profesorilor ruteni, fără a reproduce textual cuvintele lor.

Nu ne facem mari iluzii din acest, de alt fel re-ocabil act. Episcopii ruteni sînt prea mult angajați la carul politicii de magiarisare, de cât ca să se potă reculege și să-și cunoască greșela comisă. Înregistrăm în a un bun semn protestul rutenilor din Ungvár.

Noi și Bulgarii.

(Fine.)

Cu preoții latini se introduse în Bulgaria și ritul latin, ér preoții greci fură scoși din țară. Era atunci un moment ce ar fi avut să hotărască istoria elementului latin în Răsărit cu totul alt fel de cât s'a dezvoltat în urmă. Dar organizația latină a bisericii bulgare nu ținu de cât patru ani (866—870).

După mórtea papei Nicolae (867) se ivi o disensiune între următorul său Adrian II și regele bulgar. Boris cercă cu insistență numirea episcopului Formosus ca arhiepiscop al Bulgariei. Papa se opunea la această numire, din motiv că Formosus era episcop de Porto, ér transferarea de la un scaun episcopal la altul era oprită de sinode. Înse Boris nu voia să cedeze de loc. Când papa trimise în Bulgaria pe subdiaconul Silivestru, designat ca arhiepiscop (869), Boris îl trimise imediat („magna sub velocitate“) înapoi, cerend din nou pe Formosus. Adversarii lui Formosus îl acusă în urmă că el ar fi legat pe regele bulgar cu „teribile jurăminte“ să nu primescă alt arhiepiscop de cât pe dînsul cât timp va fi în viață. ¹⁾ Dar faptul că Boris, în cele din urmă, cere ca arhiepiscop său pe Formosus, sau pe diaconul Marinus, deasemenea neadmis de papa, pare să nu confirme această acusare. Neînțelegerile pentru numirea arhiepiscopului, în care episcopul Formosus, devenit apoi papă (891—896), are rolul principal. au avut de urmăre desfacerea lui Boris de Roma și întorcerea lui la biserica grecăscă (870). ²⁾

În legătură cu acest eveniment istoric trebuie să înțelegem pe „Formos papa“ (singurul cu acest nume) din cronica anonimă a Moldovei. Din punctul de vedere al ortodoxiei, ea îl face să trecă „de la pravoslavie la lătinie“, ast fel interpretând știrea că prin dînsul s'a făcut despărțirea bisericească între „Râmleni vechi“ sau Români și „Râmleni noi“ sau Latini. Dacă în tradiția noastră numele lui Formosus, păstrat în asemenea înțeles, s'a întipărit atât de durabil (ne-

¹⁾ Iohannis papae VIII epistolae et decreta. Migne, Patr. lat. CXXVI, 676. Dümmler, Auxilius und Vulgarius. Quellen und Forschungen zur Geschichte des Papstthums. Leipzig 1866. pag. 157: Acta synodalia de Formoso episcopo.

²⁾ Vita Nicolai, l. c. 1375. Vita Adriani II. Migne, Patr. lat. CXXVIII, 1395. Jaffé I, 367. 368. 372.

greșit numai sub influență bisericească). este pentru că desfacerea lui Boris de Roma, din cauza acestui episcop, coincide cu marea schismă întâmplată chiar pe atunci în biserica creștină, cum și cu despărțirea de biserica romană a Românilor, cuprinși pe atunci, aproape în totalitatea lor, în imperiul bulgar cu țările dependente.

De la schisma provocată prin alegerea anticanonică a lui Fotie ca patriarh de Constantinopol (857), nerecunoscut de papa, datéză mai ales desbinarea între biserica romană și cea greacă, care urmăză a se afirma și după înlăturarea schismei prin destituirea lui Fotie (867). Rivalitatea pentru jurisdicțiunea patriarhală asupra Bulgariei era, între altele, una din cauzele principale ale desunirii ce continuă între ambele biserici.

Împăratul Vasile I, void să înlătore schisma bisericească. În dată ce veni la domnie (867), destitui pe Fotie și convocă un sinod ecumenic la Constantinopol, ținut în 869—870. Spre sfârșitul sinodului veniră la Constantinopol soli bulgari, cu întrebarea: căru scaun patriarhal are să aparțină Bulgaria, celui din Roma, sau celui din Constantinopol. Boris, nemulțumit de refuzul papei în chestiunea arhiepiscopului cerut, a fost îndemnat la acest pas și prin demersurile politicii byzantine făcute pe lângă dînsul.

Trei zile după închiderea sinodului, împăratul convocă un congres bisericesc care să decidă asupra întrebării puse de Bulgari. La conferență luară parte, afară de soli bulgari, numai patriarhul Constantinopolului și legații celor alalte patriarhii (Alexandria, Antiochia, Ierusalim și Roma). După mai multe desbateri, reprezentanții patriarhilor orientale hotărâră, ca arbitri între Constantinopol și Roma, că Bulgaria are să aparțină patriarhului de Constantinopol. Motivul invocat era politic: fiind că Bulgaria fusese mai înainte o parte a imperiului byzantin, ea urmăză să fie sub jurisdicțiunea patriarhală a scaunului Constantinopolitan. ¹⁾

Acest mod de a vedea se întemeia pe politica bisericească a împăraților byzantini de la Leon Isaurul încôce. al cărei principiu era că jurisdicțiunea în provinciile imperiului se cuvine patriarhului din Constantinopol. Împăratul Vasile, urmând după acest principiu, ținea să stabilizească, pe cum în Illyricul byzantin, așa și în Bulgaria înstrăinată imperiului și cuprinsă în vechiul Illyricum, jurisdicțiunea Constantinopolului. Tendința politică cu privire la Bulgaria, pretinsă ca parte a imperiului, este aparentă. Implicit era cuprinsă și afirmarea dreptului de jurisdicțiune în Illyricul bizantin, supus patriarhatului Constantinopolitan de Leon Isaurul, unde papa cercase din nou să exercite vechiul drept de jurisdicțiune prin numirea arhiepiscopului de Thessalonica ca vicar al său.

Conduși de aceste vederi ale politicii imperiale, părinții orientali, după cât arată expunerea desbaterilor congresului, n'au invocat ca motiv pentru hotărîrea dată, față cu drepturile reclamate de legații Romei, nici faptul creștinării Bulgarilor prin Byzantină, nici faptul că Bulgaria răsăriteană (Scythia

¹⁾ Vita Adriani, l. c. 1391 sq. Anastasii praefatio in synodum VIII. Migne, Patr. lat. CXXIX, 20 sq. Cf. Hergenröther, Photius Patriarch von Constantinopol. Leipzig 1867. II, 150. sq.

și Moesia inferioară înainte de a fi supusă Primei Iustiniane) aparținea mai dintâi scaunului din Constantinopol; ei deducea un titlu de drept bisericesc mai cu samă din dominațiunea anterioară a imperiului byzantin în Bulgaria.

Legati papei protestară în contra acestui principiu, inadmisibil din punctul lor de vedere. Ei invocară, pe lângă ultima supunere a Bulgarilor sub jurisdicțiunea Romei, mai ales drepturile canonice ale scaunului pontifical în Illyricum: Dardania, Dacia și „cele alalte părți de lângă Dunăre“ (*atque ceterae regiones iuxta Istrum fluvium sitae*), ca și cele alalte provincii ale Illyricului, au fost — cum susțin Latini în acest conflict — „de la început și tot de una“ sub jurisdicțiunea pontificilor romani.¹⁾ Cu toate aceste argumente irefutabile (cu restricțiunea relativă la Moesia inferioară și Scythia), hotărârea congresului fu menținută.

Încă în același an, patriarhul numi un arhiepiscop pentru Bulgaria, cu rangul dintâi după patriarh. Cu această rezolvire a cestiunii, Boris era satisfăcut și se întorse la biserica grecă. Preoții latini fură siliți să părăsescă țera, și cu dînșii se scose ritul grec. Demersurile papei Adrian II și ale succesorului său Ioan VIII pe lângă împăratul și patriarhul, cum și pe lângă Boris, reclamând dreptul de jurisdicțiune al scaunului pontifical — „*ut antiqua scripta demonstrant*“ — și interzicând Grecilor ori și ce amestec în biserica bulgară,²⁾ remaseră fără rezultat.

Cătră sfârșitul domniei lui Boris, ritul grec fu înlocuit cu ritul slavon, adus din Moravia, patria liturgiei slave. Discipulii lui Metodie, după mărtașia învățătorului lor (885), prigoniți de preoții latini pentru limba națională ce o propagă în biserică, au căutat refugiu în Bulgaria, unde Boris îi primi cu multă afecțiune și le deschise câmpul de activitate pentru propaganda lor.³⁾ Ast fel Bulgaria deveni în curând centrul principal pentru răspândirea ritului slav în țările vecine.

De imperiul lui Boris atârna aproape totă Dacia Traiană (Țara Românească, Ardealul și părțile răsăritene ale Ungariei), cu voevodate și cnezate dependente de imperiul bulgar. Stăpânirea bulgară asupra acestor părți (în formă de suzeranitate) până la cucerirea ungară și parte până la desființarea imperiului (1018), adevărată prin mai multe mărturii și indicii istorice, este netăgăduită, afară doar de cine nu vrea să înțeleagă istoria noastră. Încă după venirea Ungurilor se menține, până în timpul lui Ștefan cel Sfânt, un ducat zis „bulgăresc“ (dependent de imperiul bulgar) în Ardeal⁴⁾ și un alt ducat în Bănat, care din urmă este arătat în dependentă bisericescă de episcopul bulgar din Vidin⁵⁾, ambele cucerite și desființate de Ștefan pe la 1003. De același fel se pare că era și vechiul bănat al Basarabilor din Oltenia, cunoscut tradiției noastre din cronica anonimă a Țării Românești.

¹⁾ Vita Adriani, l. c. 1391 squ. Anastatii praefatio, l. c. 19. 21.

²⁾ Jaffé I, 374—421. a. 871—882.

³⁾ Jireček, op. cit. p. 158 squ.

⁴⁾ Simonis de Keza Gesta Hungarorum, ed. Florianus II, 77. Chronicon pictum, ibid. II, 140, Chronicon Dubnicense, ibid. III, 44 squ. ș. a. Cf. Documente privitoare la istoria Românilor I, 20: document ungaresc din a. 1231, unde se face amintire despre vechea stăpânire bulgară în această parte.

⁵⁾ Vita Sti Gerardi, ed. Endlicher, Monumenta Arpadiana, pag. 214 squ.

În asemenea legături cu Bulgarii, Românii din Dacia, ca și cei din dreapta Dunării din cuprinsul imperiului bulgar, au împărțit cu ei sârtea în stat și biserică. Prin Bulgarii și o dată cu dînșii, noi am fost despărțiți de biserica romană; de la dînșii am primit limba slavonă în biserică și stat, care domină apoi viața noastră intelectuală până în secolul XVII. Așa ne-a fost fatalul destin al istoriei.

Tradiția noastră cu „Formos papa“, în a cărui vreme „pravoslavnicii Români s'au despărțit de Romani“, confirmă în mod surprinzător aceste deducțiuni din mărturiile istorice.

D. Onciul.

Revistă politică.

Afaceri interne. În dietă se continuă debaterile asupra proiectului de înarticularare în lege a căsătoriei moștenitoriului de tron. Opoziția, cu deosebire koșuthiști, atacă vehement proiectul. Discuția va ținea încă mai multe zile.

După cum anunță organul semi oficial „Budapesti Tudositó“ — în 6 l. c. s'a ținut în Pesta un consiliu de ministrii la care au luat parte și Kallay ministru comun de finanțe, și Körber ministru president austriac, în cauza liniei ferate ce are să se edifice în Bosnia.

Se afirmă că ministrii au ajuns la înțelegere deplină. Pentru acoperirea cheltuelilor se va contracta un împrumut, în contul Bosniei.

Franța. În zilele acestea a avut loc desvălirea monumentului lui Carnot în Lyon, unde a fost omorât fostul president al Franței. Cu ocaziunea aceasta s'au făcut mari solemnități, la cari a luat parte și presidentul Loubet. Din acest prilej Țara noastră a adresat lui Loubet o călduroasă telegramă, amintind rolul ce l'a avut Carnot, în legarea alianței dintre Franța și Rusia. Loubet i-a răspuns Țării multămindu-i în numele Franței pentru această nouă dovadă de simpatie.

Spania. Carliștii din Spania erași s'au pus în mișcare, voind să insceneze o răscoală în totă țara. Încercarea înse nu a succes. Șefii răscolărilor s'au refugiat peste graniță, er trupele au fost risipite de ostași. Liniștea e restabilită aproape peste tot locul.

China. Tratatul de pace decurg. Li-Hung-Ciang s'a adresat la vice-regii și guvernorii cu întrebarea, că sint aplicați a lua garanție pentru sumele ce puterile europene le pretind ca despăgubire?

Printul Tuan, care era să fie condamnat la închisoare pe viață, a fugit din China. Li-Hung-Ciang a rugat pe reprezentanții puterilor, să amâne executarea vinovaților cât va timp, probabil cu scopul, ca ast fel rînd pe rînd toți cei condamnați se potă scăpa cu fuga.

Statele-Unite. Acum decurg în Statele-Unite, alegerile membrilor, cari vor avea drept la alegerea presidentului republicei, ce se va face în 6 Decembrie.

Sint doi cari aspirază la postul de president, fostul president Mac-Kinley, și Bryan. La alegeri partida lui Bryan a fost învinsă cu deseavărsire. Din partida lui Mac-Kinley au reușit 292, pe când din partida lui Bryan, numai 155. Alegerea lui Mac-Kinley se pôte dar considera ca sigură, pentru că spre a fi ales, se recer numai 224 voturi, cari fac majoritatea absolută. El înse are asigurate 292 voturi.

Correspondințe.

Sfințire de biserică.

— Raport special. —

Valhid în 6 Nov. 1900.

Duminecă în 4 Nov. st. n. comuna Valhid a avut o frumoasă zi de sărbătoare, pentru că în ziua acesta s'a sfințit biserica gr. cat. de aici.

Comuna Valhid e în mare parte locuită de Sași. Românii sint în minoritate. Cu toate acestea credincioșilor noștri, în frunte cu neobositul preot Teodor Borza, le-a succes, după multe jertfe, ași edifica o biserică frumoasă, care le pôte servi spre fală.

Reprezentantul Excelenței Sale a fost Rev. domn canonic Dr. Vasile Hossu, asistat de dl profesor Nicolaș Ionaș.

Sosiți la gara din Ibașfalău, au fost întâmpinați de protopopul local Câmpean și de avocatul Dr. Ladaș. După o scurtă vorbire de bineventare ținută din partea dlui protopop Câmpean, oșpeții s'au urcat în trăsură, plecând spre Valhid.

La hotarele comunei oșpeții au fost întâmpinați cu o vorbire românească din partea notarului. Din partea primarului au fost salutați nemțesce. Rev. domn Dr. Hossu, a răspuns în frumoase cuvinte notarului în limba română, er primarului nemțesce. Apoi având în frunte un banderiu de călăreți au plecat mai de parte. În capul comunei lângă un frumos arc festiv, preotul local îmbrăcat în ornate bisericesci, a întâmpinat pe delegatul iubitelui nostru Mitropolit. De aici conductul s'a dus la biserică unde s'a servit inseratul.

Duminecă, pe un timp admirabil de frumos, s'a început în noua biserică serviciul divin. A pontificat Rev. domn canonic Dr. Vasile Hossu asistat de 4 preoți. Dl canonic Hossu a ținut o preafrumoasă cuvîntare, în care a vorbit despre însemnătatea bisericii, și a împărțit poporului binecuvîntarea Escel. Sale Mitropolitului, pentru zelul lor creștinesc.

Cântările liturgice le-a executat parte dl profesor Nicolaș Ionaș, frumos și melodios, cum numai dsa le scie cânta, parte corul compus din fete, ficiori și bărbați, bine și frumos instruați de cătră preotul local.

După serviciul divin s'a dat un banchet în casa ospitală a notarului, de la care nu au lipsit toastele frumoase și însuflețitoare. S'era s'a dat o producțiune teatrală. S'a

jucat piesa „Sezătorea“ compusă a nume pentru popor de dl preot local Borza și „Vistavoiiu Marcu“ de T. Alexi.

Dl Borza merită totă lauda pentru zelul dezvoltat cu totă etatea Dsale înaintată. După producție a urmat dans, care a ținut până în zorii de zi.

Valhidenii pot fi mândri, că dacă le-a ajutat Dumnezeu de a zidit o biserică frumoasă, apoi și sərbările sfintirei acestei biserici, au fost frumoase și înălțătoare de inimă.

Rap.

Apel. *)

Pe malul stîng al Murășului, în comitatul Albet-inf. între orașele Teuș și Aiud, e așezată comuna *Lbrinț*. Locuitorii sînt în mare majoritate magiari, români puțin.

Din moși-strămoși ne rămase la marginea satului o mică biserică de lemn și scânduri.

Bătută de ploți și vînturi, lemnele s'au putredit și au pierdut ori ce soliditate și acum biserica stă gata să se prăbușească. Slujba dumnezească nu se mai face în ea, și un locaș comun unde să ne adunăm și să ne ridicăm rugăciunile la Dumnezeu în dulcea limbă maternă, nu avem; — să mergem în biserica reformată, nu ne lasă inima.

În această strîmtore, împintenați de sfaturile binevoitoare ale dlui paroh Teodor Radu din Mișereac, a cărui filie e Lbrințul, avînd și un alt loc în comună foarte acomodat pentru biserică, — am pus umăr la umăr, — deși foarte puține umere — și ni-am procurat materialul de lipsă: piatră și cărămidă, și l'am și așezat deja în locul hotărit pentru zidirea bisericii, cu bunul gând, ca la primăvară să ne apucăm de zidire. Dar pe lângă voința noastră să mai recer și cheltuieli, bani, pe cari n'avem de unde să-i facem, căci sîntem puțin și săraci.

Apelăm deci prin această bunăvoință marelui public românesc, rugându-l să ne ajute, ca și noi să ne putem ridica un locaș a lui Dumnezeu, în jurul căruia să ne stringem cu toții. Biserica a păzit de veacuri neamul nostru contra tuturor ispitelor dușmanilor noștri și în ea vrem să ne scutim și pe viitor.

Eventualele daruri rugăm să se trimită la adresa *George Vlasi*, curator primar în Szt.-Lörincz, posta N.-Enyed.

Cu deosebită stimă!

Lörinț la 1 Nov. 1900.

George Vlasi
curator primar.

Ioan German
prop.

Nr. 578—1900.

Concurs.

De la „Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român“ conform concludului Nr. 236 din 25 Octobrie a. c. cu începutul anului școlar 1900—1901 este de conferit:

Un stipendiu de 120 corone pe an din fundațiunea „I. Roman“, destinat pentru studenții de gimnaziu ori școle reale.

Cererile pentru acest stipendiu să se înainteze comitetului central al Asociațiunii în Sibiu (Strada Morii Nr. 8) până la 20 Novembre a. c., provădute cu următoarele documente:

- atestat de botoz;
- testimoniu școlar pe anul 1900—1901;
- atestat de paupertate.

*) Foile românesci sînt rugate a lua notițe de acest apel.

Cererile intrate după termen nu se vor considera.

Din ședința comitetului central al Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român, ținută în

Sibiu la 25 Octobrie 1900.

Dr. Il. Pușcariu
vice-președ.

Dr. Beu
secr. II.

NOUȚĂȚI.

Întru mărirea lui Dumnezeu. Ioan Csonta dinpreună cu soția lui, fosti poporeni gr. or. din Ferihaza trecînd în anul 1900 la religiunea gr. cat., a donat pe sama bisericii gr. cat. din Ferihaza un prapor elegant őr pentru cimitir un teritor apröpe de sat de 400 org. □ De o dată cu acest bine credincios a trecut în Ferihaza de la gr. or. la s. unire 11. familie. — Din partea oficiului parochial gr. cat. din Szent-Erzsébeth donațiunea această se primește în numele Domnului și prin föea „Unirea“ în public li se mulțumeste. *Ioan Sandor* preot greco-catolic. — Dl Ioan Bereș oficial la magistratul oraș. din Cluș dinpreună cu Stim. Sa socie Susana născ. Venczel a dăruit școlei noastre un elopotel frumos și corăspunător în preț de 20 cor. Pentru această faptă maritimă, în numele senatului școlastic aduc donatorilor și pe această cale sincerile mele mulțumite. Tritul de sus 1900. *Nicolău P. Rațiu* paroch gr. cat.

Din Archiepiscopie. Duminecă în 4 Nov. n. au fost hirotoniți întru diaconi și Joi în 8 crt. întru preoți: *Ioan Fodor*, prof. gimn. în Blaș. — *Nicolău Racovițan*, destinat de admin. parochial în Schiop-Măgura distr. Indoi; — *Valer Maior*, la Șoroștin, distr. Blaș; — *Alexandru A. Moldovan*, la Blășel, distr. Mediaș și *Eugen Balint*, la Sănmărtinul-deș, distr. Turda.

Hymen. *Augustin Marcu* cler. abs. și *Eufemia Ciuan*, anunță cununia lor. ce se va celebra la 18 Nov. n. în Roșia-montană. — *Ioan Pop* cleric absolut și *Veturia Dan*, se vor cununa la același dat în biserica gr. cat. din Ciucmandru. Felicitările noastre!

Jurămîntul reorunților români din Viena și Laxenburg lângă Viena. Joi în 1 Nov. a. c. recrutii înrolați în astă tönă, au depus jurămîntul militar obicinuit. Actului depunerii jurămîntului i-a preces în curtea casarmei Rudolf (Rossauer Kaserne) din Viena, și o alocuție în limba românescă din partea preotului Archiepiscopiei noastre: *Victor Macavei*, membru al Institutului s. Augustin. — őr în Laxenburg i-a preces o liturgie românescă, cu predică, celebrată în capela castelului, de preotul diec. Lugosului Tr. Val-Frenț, și la care a luat parte întrögă garnisona detașată, după care a urmat câte o alocuție în limbele română, germană și magiară din partea dlui Frenț și a comandantului garnisoniei, dl căpitan Nestor Onciu — și apoi jurămîntul. — Observăm că de present se află staționate în Viena două regimente apröpe curat românesci, reg. Nr. 62, în mare majoritate gr. cat. (de la Vașarhei) și Nr. 43, de la Caransebeș. Puțini români se mai află apoi și la celelalte arme (dragoni, tunari etc.) Ar fi förte de dorit, ca pentru soldații aceștia să fie dispus un preot în garnisona Vienei; dnii Frenț și Macavei cu greu le vor pute face töte serviciile religioase.

Concertul italian. Duminecă sara dl. și dna Albertoni a aranjat un concert de adio în favorul Casinei și a fondului studenților săraci. Programul concertului a fost compus din celea mai alese piese de Verdi, Rossini, Beriot etc. și pe lângă acestea două compoziții originale a dlui Albertoni. Am avut ocașie să vorbim de prestațiunile musicale a dlui și dnei Albertoni, de data această cu plăcere constatăm, că și concertul de Duminecă, a fost la înălțimea succesului. În *Aida* de Verdi, și aria celebra *Stabat mater* de Rossini mai ales, Dna *Lia Albertoni* prin föcea-i sonoră și metalică a electrizat

publicul present, care par că ar fi tot ascultat'o. Rechemată adese dna Albertoni a cîntat și alte piese afară de program. őr dl *Albertoni* ca compositor și pianist dovedește o interpretare, care leagă strîns musica cu poesia. Förte norocösa alegere a fost concursul dlui Dr. *Solomon și Aurel Popovici* amëndoi talente musicali, cari și-au sciut förte bine achita rolurile încredințate, fiind viü aplaudați. Publicul present în frunte cu I. P. S. Sa Mitropolitul Victor, prepositul Moldovan ș. a. s'au depărtat deplin satisfăcut. Dorim dlui și dnei Albertoni celea mai splendide succese în toura artistică ce au de gând să întreprindă.

Pentru internatul de fetițe. M. On. *Dem. Chișerian*, capelan în Făgăraș, a dăruit 40 corone pentru internatul de fetițe de aci. Vivant secuentes! — Domnișöra *Adela Manolescu* din București, a binevoit a trimite la redactorul foii noastre 20 es. din frumoșă-i compoziție „*Visul Carpaților*“, nocturnă, compusă pentru piano și dedicată Ligei române, cu menirea, ca suma ce se va incassa din vîndarea acestei piese să se transpună Internatului de fetițe. Înregistrăm cu multă bucurie nobila faptă a Dșörei Manolescu avisănd pe cetitorii iubitori de musică, ai foii noastre, că prețul unui exemplar e de 1 cor. 60 bani, spedit pe postă.

Frecuența școlilor din Blaș. Pe anul școl. 1900 s'au înscris la gimnas 463 elevi la preparandie 101 elevi, la școla de aplicație 60 elevi, la școla de fetițe 124 eleve, la seminarul teologic 54 elevi, la școla elevilor de meserii 45 elevi în total numărul celor ce frecuentăză școlile Blașului e de 847. Din aceștia, clericii sînt adăpostii gratuit în seminar, unde primesc de töte; în internatul de băieți locuiesc 110 studenți, solvind 240 cor. anual; în cel de fetițe 60 eleve, plătiind aceeași taxă; în internatul preparandial locuiesc 31 elevi, solvind pentru cuartir, luminat și încălzit 60 cor. őr elevii de meserii primesc instrucția și cărțile gratuit.

Școlastic. Despărtemîntul Reghin al reuniunii învățătorilor archiepiscopiei își va ține adunarea generală la 24 Nov. n. în comuna *Bresc.* — Despărț. Murăș al aceleiași reuniunii își va ține adunarea în *Săbad* la 20 Novembre n.

Constituire. Societatea de lectură „*Petru Maior*“ din Budapesta și-a ales următorul *Comitet*: Președinte: *Victor Păcală*, teolog abs. și stud. phil.; vice-președinte: *Virgil V. Moisil*, stud. med.; secretar: *George C. Lăbunțiu*, stud. jur.; cassar: *Ștefan Borean*, stud. jur.; controlor: *Victor Mandeal*, stud. tehnic; notar: *Ilie Minea*, stud. phil. și *Constantin Moga*, stud. jur.; bibliotecar: *George Noaghea*, stud. phil.; vice-bibliotecar: *George Lupșa*, stud. tehnic; econom: *Antoniü Bălaciü*, stud. jur. *Comisia literară.* Președinte: *Ioșif Enescu*, teol. abs. și stud. phil.; referent: *Dionisie Stoica*, stud. phil.; membrii: *Silviü Christea*, stud. techn.; *Ilie Grosșan*, stud. jur.; *Ilie Minea*, stud. phil.; *Emil Tișca*, stud. acad. orient. *Comisia supraveghetöre.* *Ștefan Bărbucean*, stud. med.; *Gavriil Lungu*, stud. techn.; *Vasile Maxim*, stud. tehnic.

Două antiteze. Cetim în „*Tribuna poporului*“ Nr. 198. „E interesant a se ști pe de altă parte, că milionara biserică a plătit zilele trecute mitropolitului Mețian, pentru că a sfîntit biserica Sfîntul Nicolae (Brașov) a cărei pictură fusese renovată, suma de 5000 corone. Pentru o zi de serviciü 5000 corone!“ În același timp, aceeași biserică a detras suma de 400 cor. dată pentru masa studenților. Fără comentari!

Necrolog. † *Ioan C. Moldovan*, paroch gr. cat. român de Nyir-Adon v.-archidiaconul districtului Vasad, asesor consistorial etc. a repausat la 6 Nov. a. c. la 12 ore în anul al 76-lea al vieții, 49 al preoției și a fericitei sale căsătorii.

În veți amintirea lui!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Mama sfintului Augustin.

IX.

(Continuare.)

Maî amintim, că ori cât de tinără era Monica, numai doi ani mai avea din viața acésta pămîntescă, cei mai frumoși doi ani, în decursul „tóra sufletul — după cum vedem în viața tuturor sfinților — produce repede cele mai frumoșe fructe. Provedința divină a hotărît ca Monica cea din urmă doi ani să-și petrecă sub supraveghierea și conducerea celui mai mare spiritual al timpului său. Dumnezeu adese ori dispune ast fel.

Dacă vre un suflet s'a dezvoltat în singurătate și timpul înfloririi i-a sosit, Dumnezeu îl conduce în apropierea aceluî conducător spiritual pe care în secret i-l'a pregătit și l'a chemat anume, ca să îndeplinească lucrarea mărétă.

După ce făcu cunoștința cu sfintul episcop al Milanului, Monica se nădădea să facă cât mai intime relațiunile dintre s. Ambrosie și fiul ei. Când cerceta pe Ambrosie, adese ori ducea și pe Augustin cu sine. De mai multe ori îl trimitea și singur la episcopul sub diferite pretexte, la părere, ca să-l întrebe în afaceri, ce o interesa pe ea, întru adevăr înse, pentru ca el să aibă ocaziune de a da în vorbă cu episcopul. Într'o zi, spre exemplu, nu scia trebuie ore se postescă sau nu? — Era Sâmbăta — când în Africa postia, în Milan înse nu. Se întreba acum, dătore-i ea să urmeze datina cea din Thagasta, sau cea din Milan? Veți bine și ea l'ar fi putut întreba; zelul piu și invenșos al mamei află înse de bine a-l trimite pe Augustin, și el primi aceluî răspuns renumit: „Urmați datina bisericii de care vă țineți. Dacă sînteți în Roma postiți după datina bisericii din Roma, ér dacă sînteți în Milan nu postiți când biserica din Milan nu postescă.“

O întâmplare de altă natură din timpul acesta arată cât de bine a împreunat Monica iubirea fiului său cu stima, ascultarea profundă și gingașa supunere față de s. Ambrosie. În biserica din Africa era datină ca în sărbătorile martirilor, credincioșii să ducă la altarele consacrate lor — colați, pâne și vin. Aceste daruri le puneau pe mormintele sfinților și după aceea o parte o împărțiau între săraci, ér din ce rămănea se împărțiau ei. (Agape) După ideile creștinătății antice, cum amintirăm deja, acésta era un fel de împărțire în meritele și viața sfintului.

În prima zi de sărbătoare, ce o petrecu Monica în Milan — se duse de dimineță la biserică cu o coră încercată de daruri în mână, — după cum se îndatina în Africa. De o dată înse, chiar când să între, portariul i-se pune în cale și nu vrea să o lasă în biserică.

Ambrosie, temându-se de abuzurile, ce începură a se ivi și a întoneca acésta datină, așa de frumoșă și cinstită în sine, a fost șters-o și portariul avea ordin să opréscă pe ori cine ar vré să mai țină la ea.

Monica nu scia despre ordinațiunea Episcopului și ast fel oprirea atât de dură și publică la ușa bisericii, în mod tare neplăcut o va fi atins. Pe fața ei înse nici o urmă de mânie sau necas nu se vedea. „Ea abzise cu totă inima de acésta datină și în locul corfei încercate cu fructele pămîntului ea ducea la mormintele martirilor o inimă plină de rugăciune și de voturi curate.“ „Dar nici săracii nu perdură nimic; ea le dădea, ce putea, acasă; și în locul fructelor pămîntesci, cu cari s'ar fi putut

nutri la mormintele sfinților, ea prima nutremint cereșc, eminecându-se cu trupul Mântuitorului, ale cărui patimi imitându-le martirii pe sine însiși se sacrifică și dobîndiră coróna ceréscă.“¹⁾

Étă cât era ea de ascultătoare! „Așa mi-se pare totuși — scrie mai de parte s. Augustin — că mamă-mea abia ar fi putut abzice de acésta datină, dacă ar fi fost oprită de alt cineva, pe care nu-l iubia atât ca pe Ambrosie; pe el înse îl iubia mult, ca pe instrumentul mântuirii mele. Ambrosie asemenea o stima mult pe mamă-mea pentru viața ei cea esemplară, pentru cercetarea continuă a sfintei bisericii și pentru zelul ei evlavios întru fapte bune. Adese ori o premăria înaintea mea și mă felicita, că am așa o mamă. Dar nu scia. — adauge Augustin cu umilință, — că ce fii are ea în mine.“ ...

De altcum atunci, când între s. Ambrosie și Monica se născură aceste legături sufletesci, Dumnezeu tóte le-a dispus așa, ca nu numai inima mamei, ci și a fiului să se aprindă de un nobil entuziasm pentru sfintul episcop. Ambrosie ajunsese deja acel moment al vieții, când sufletul mare devine sublim, și când valurile persecuțiilor și ale calumniilor mugind în jurul lui nu fac de cât să-l releveze și mai bine marimozitatea și maiestatea lui adevărată.

Împărătesa Iustina, care câți-va ani mai înainte făcuse greșéla de aduse în Milan o mică cétă de curteni, cari toți erau arieni — și apoi comise greșéla și mai mare că se lăsa a fi condusă de acésta minoritate turbulentă. — ajunsese așa de parte, în cât la anul 385, cu puțin înainte de Pașei, demândă lui Ambrosiului în numele fiului său minoreni Valentinian, ca să dea curtenilor ei arieni una dintre bisericile ocupate de catolici, anume: ori basilica Portia, ce era afară de cetate, ori basilica cea nouă, adecă aceea, în carea se îndatina Ambrosie a îndeplini cultul divin și care era catedrala orașului.

Episcopul refușă și cu o nobilă mândrie trimise împărătesei răspuns, că nu e demn de un preot a-și vinde biserica. Prin aceste cuvinte și prin acest refuș el se vedu de o dată espus urgiei unei femei, atotputernice și capabilă de tóte. Împărătesa trimise ostași să ocupe basilica Portia; asemenea și biserica, în care se află episcopul fu încunjurată de ostășime. Dar fiind că întreaga poporului ținea cu Ambrosie, ostașii nu cutezară să între în biserică, ci se retraseră la basilica Portia, unde-i urmă și o parte a poporului infuriat. În decurs de câte-va zile întreg Milanul ferbea ca într'un rășboi civil.

În decursul acestui timp Ambrosie nu părăsi biserica; ci acum se ruga dinaintea altariului, cerénd lui Dumnezeu cu ochii plini de lacrimi, ca pentru el să nu se verse sângele nici barém a unui singur om; acum mulcomia poporul, esplicând sfinta scriptură de pe amvon, și îndemnându-l la pace și la respectarea legilor; acum vorbea în modul cel mai strălucit, și cu cuvintele cele mai energice despre libertatea conștiinței, și despre libertatea bisericii, care este patria, scăparea și mama credincioșilor.

Oficialilor de curte și tribunilor cari îl provocau să predea fără amânare basilica zicénd, că aceea, ca tóte cele din țéră, e a împératului, ast fel le răspundea:

„Dacă ar pretinde împératul ce e al meu, nu l-ași denega, de și tot ce am e al săracilor. Dar ce e a lui Dumnezeu, nu-l al meu!“

„Vé trebuie averea mea? — Luați-mi-o! Vé trebuie viața mea? — Étă-mă, aci-s!“

¹⁾ Confess. I. VI. c. 2.

„Vreți să mă aruncați în fiere, să mă duceți la perđare? — Mă bucur, și eu nu voi aduna poporul în jurul meu, ca să mă apere; și nu mă voi ruga înaintea altarului spre a-mi mântui viața! — Ci mai bucuos voi să mor pentru altariu!“

Eunuchului Calligon, camerar suprem, care îl amenința cu cuvintele:

„Tu desprețuiesci pe Valentinian: eu îți voi tăia capul!“ — Ambrosie îi răspunde cu o mândrie și mai mare, și cu adevărat nobilă bărbăție, ast fel:

„Dea Dumnezeu să-ți poți împlini amenințarea: eu voi suferi-o ca un episcop, ér tu vei esecuta-o ca un eunuch.“

Oficialilor împératesei, cari vedénd mulțimea infuriată și teméndu-se, de vre o răscolă îl rugară să-și liniștescă poporul, ast fel le răspunde:

„Eu numai atât pot face ca să nu-i agitez. Când înse poporul este agitat numai Dumnezeu îl mai póte liniști.“

Și fiind că el se iritara pentru acest răspuns, numindu-l tiran, care ar abusa de influința sa asupra poporului, ca să răsborne tronul lui Valentinian, — el le răspunde suridénd: „Oh! oh! Maxim nu zice că eu a-și fi tiranul lui Valentinian, ci se plânge, că eu l'am reținut, când Maxim a voit să năvălescă în Italia.“

Și într'adevăr, când Maxim, lăcomind la coróna lui Valentinian a trecut Alpii în Italia, Ambrosie a fost cel ce grăbi a lua sub scutul său interesele copilului orfan și a le apăra.

„De altcum — continua Ambrosie — dacă eu sînt tiran, de ce nu mă bateți? Eu n'am altă armă, de cât curajul de a mă espune. Sînt gata să mor. Dar Dumnezeu mă feréscă să vënd moștenirea Domnului Nostru Iesus Christos moștenirea antecesorilor mei. Moștenirea sfintului Dionisie, care a murit în esiliu pentru credință, a sfintului Eustorgiului confesorul, a lui Myrocle și a tuturor episcopilor sfinți, părinții mei, Eú dáu împératului, ce este al împératului; și lui Dumnezeu, ce este al lui Dumnezeu.“

Și ca să arete, că vrea să fie ascultător, ziua-nóptea își ținea porțile deschise și tot de una ședea în chilia sa îndatinată, gata de a merge în esiliu sau în prinsóre, după cum i-s'ar porunci.

Mișcată de acésta ținută nobilă și virtuoasă, împărătesa Iustina cedă, dar numai pe un timp. În curénd ea nrđi un nou complot plin de viclenie. Anume un învêțat arian luă pe neașteptate titlul de episcop al Milanului și după ce Ambrosie refușă a se presenta înaintea judecătoriei emisă de împărătesă și menită a judeca între el și rivalul său, judecătorii îl condamnă la esiliu ca pe un usurpator, și trimise ostași, ca să-l prindă și să-l scótă afară din Italia.

Ca și mai înainte bărbatul sfint să refugie și acum în catedrală și într'adevăr era un aspect sublim de a vedé în sanctuarul bisericii pe acest bătrân reprezentant al tuturor drepturilor conștiinței, nearmat și totuși neînvins, ér afară la ușa bisericii furiile neputincioșe ale atotputerniciei nimicite. Poporul de altcum nu părăsia biserica, se aduna credincios în jurul episcopului său; chiar și nóptea o petrecea acolo înarmat de pază.¹⁾

(Va urma.)

¹⁾ Bisericele din timpul acela erau încunjurate de mai multe edificii, foișóre, chilii, sale și grădini; de aci se esplică cum a putut petrece poporul mai multe zile și nopți înarmat. Erau locuri, unde puteau mânca și dormi.

Pastorală

adresată Clerului și poporului Provinciei metropolitane cu ocazia jubileului ducentenar al Sf. Uniri cu biserica Romei.

(Continuare.)

Ca efect al împlinirii în parte a acestei rugăciunii, ca rezultat al consolidării și lățirii S-tei Uniri, la anul 1777 se înființează Scaunul episcopesc greco-catolic român la Oradea-mare, de unde prin spiritul de jertfă apostolică, prin ostentivitatea încordate și necruțate ale Arhierilor s-ei, fără de întârziere pornesc nobila întrecere pe toate terenele cu Scaunul lui Teofil și Atanasie. Er ceva mai târziu se simte necesitatea de a se reorganiza hierarchia întregii noastre Biserici, și sosit se ține timpul de a pune cunună vii strălucitoare tuturor podobelor sale. Și ast fel, la locul întâi după stăruințele înțelepte ale Episcopului Erdelyi de la Oradea-mare, în urma tractatelor de lipsă dintre Viena și Roma, Maestatea Sa Prea-grațiosul nostru Împărat și Rege Apostolic Francisc Iosif I., Patronul întregii Biserici catolice din țările Coronei Sfintului Ștefan, la 12 Decembrie 1850 reactivând Mitropolia gr. cat. de Alba-Iulia, o încungiuă tot o dată cu alte două episcopii, cu Scaunele în Gherla și în Lugos. Din Bulla pontificie de canonicare apostolică a acestei preînsemnate opere de reorganizare, și care document constituie fundamentul canonic al Bisericii noastre și al drepturilor ei, de lipsă aflăm, ca la un moment așa de solemn să estragem următoarele:

„Spre mărirea lui Dumnezeu, ast fel Pontificalele Pii IX, spre întărirea și lățirea religiei catolice, pe cum și spre mângâierea și folosul Românilor, din îndemn propriu, știință sigură și după matură precumpănire, dintru deplina Noastră putere și cu Auctoritatea Apostolică, Diecesa Făgărașului din Transilvania, carea încă de la înființarea ei până în zilele acestea a fost supusă jurisdicției mitropolitane a Arhieriscopului de Strigon, după consimțământul aceluiași Mitropolit, o despărțim și o scotem de sub puterea acestuia și din supunerea cătră el, așa în cât Arhierieii catolici uniți de rital grecesc ai acelei diecese, pe cum și toate bisericile, orașele, opidele, satele, parochiile, filialele, mănăstirile, institutule de ori ce fel atât bisericesci cât și laice și călugăresci de ori ce ord ce ar exista în aceea diecesă, în urmă toate persoanele de ambele secse, de ori ce grad și condițiune, asemenea pentru tot de una să fie esempte și scose de sub jurisdicțiunea și de sub ori ce altă putere și prerogativă jurisdicțională a Mitropolitului de Strigon, căruia mai înainte îi erau supuse. Pe lângă acesta, diecesa Orădiu-mari, carea de la înființarea ei asemenea a fost supusă jurisdicției aceluși Arhierieii al Strigonului, cu consimțământul aceluiași Mitropolit, ast fel o subtragem și o scotem de sub puterea și jurisdicțiunea lui, în cât nu numai Arhierieii catolici uniți de rital grecesc al Orădiu-mari, ci și toate bisericile, orașele, opidele, satele, parochiile, filialele, mănăstirile și institutule de ori ce fel ale acelei diecese, — toate și singuraticile persoane de ambele secse de ori ce grad și condițiune, în urmă tot ce există în aceea, asemenea pentru tot de una să fie despărțiți și subtrase de la vechia jurisdicțiune și superioritate a Arhieriscopului de Strigon. În urmarea acestora, teritoriale, atât ale dieceselor Orădiu-mari și a Făgărașului, cât și ale celor înființate din partea Noastră, adică a Lugosului și a Gherlei dimpreună cu orașele, opidele, satele și parochiile cu toate cele aparținătoare, așiderea pentru tot de una cu aceeași Auctoritate Apostolică le constituim și ridicăm în Provincie bisericescă greco-catolică unită de limbă Română, și ast fel formând

unicul Scaun Arhieriscopesc și Mitropolitan de Făgăraș al Românilor catolici uniți de rital grecesc . . . Er acestei nouă Biserici Mitropolitane de Făgăraș, cu aceeași Auctoritate Apostolică îi alipim și-i dăm asemenea pentru tot de una ca sufraganeie atât Biserica episcopală a Orădiu-mari din Ungaria, cât și Bisericile episcopale de nou înființate din partea Noastră, adică a Lugosului și a Gherlei dimpreună cu teritorialele, cu locuitorii și cu toate cele aparținătoare, ast fel în cât sus numitele Biserici episcopale să se fie supuse în legătura dragostei Mitropolitului de Făgăraș după vremuri, ascultând de el amesurat ritalul lor. Și ca să nu piară pomenirea faptului, că cel mai de pe urmă Mitropolit de Alba-Iulia sau Alba Carolina, dimpreună cu credincioșii eparchiei sale de la schismă s'a întors la adevărata credință catolică, și sufletul și l'a dat lui Dumnezeu în unitate și în supunere față de Scaunul Apostolic al Romei, după cum arată monumentele istorice, în mod special concedem și permitem, că totți cei ce în viitor vor fi Arhierieii greco-catolici uniți de Făgăraș, să potă și să aibă dreptul de a purta liber în toate și în singuraticile lor acte numele și titlul de Arhieriscop de Făgăraș și Alba-Iulia 1).“

În virtutea acestui mare document pontificiu așa dară, în esența sa inarticulat mai târziu și în legile fundamentale ale patriei noastre, prin Auctoritatea Apostolică s'a restituit Bisericii noastre demnitătea mitropolitană și s'a pus capăt dependenței acesteia de Scaunul mitropolitan și primatual al Strigonului. Și în același timp, prin aceeași Auctoritate Apostolică, diecesele de nou înființate a Gherlei și a Lugosului, la oaltă cu cele două, a Făgărașului și a Orădiu, s'au constituit și incheșat într-o singură și nedespărțită Provincie bisericescă autonomă și independentă de la jurisdicțiunea ori cărei alte provincie bisericesci, atârând ea singur și imediat de la S. Scaun Apostolic al Romei 2): dependentă glorioasă, prin care Biserica noastră, parte întregitoare făcându-se Bisericii celei adevărate, asigurată își are atât garanța drepturilor și privilegiilor sale proprie, cât și minunata fecunditate a Miresel lui Christos în tot felul de opere salutare.

Decoreea Bisericilor Catedrale, mulțimea și greutatea afacerilor publice diecesane, pe cum și administrarea diferitelor fonduri și fundațiune, au reclamat necesitatea de a se înființa și la noi pe lângă Scaunele episcopesci Senatele așa numite Capitule de Canonici. Din care causă deja în Bulla de preconisare a întâiului urmaș al mitropolitului Atanasie, s'a pus în prospect înființarea Capitulului catedral. Episcopul Klein inșe a socotit a fire mai bine să se înființeze Mănăstirea de la Sfinta Treime din Blaș, carea a și ajuns în curând la mare înflorire. Resultatul definitiv în această privință a fost, că pe lângă mănăstire, Episcopul Bob din al său a înființat Capitulul, aproape în același timp, în care la oaltă cu Episcopia se înființase cel de la Orade, după cum tot la oaltă cu Episcopii se s'au înființat apoi și la Lugos și la Gherla. Seria bărbaților iluștri și bine cunoscuți, cari și-au urmat în aceste corporațiuni, prin sine însași este cea mai luminată dovadă despre importanța lor.

Pentru formarea de lucrători iscusii în via Domnului, pentru ridicarea nimbului cultural al clerului nostru, S. Unire, grație erăși munificenței Casei domnitore și a Pontificelui Roman, deschide în zilele Episcopului Klein lungul șir al tinerilor, cari, înșetați după cultura creștină din Apus, alergă cu dor mai virtos la școlele Romei și a Vienei, de unde întors acasă cu bogăția științelor sacre și profane devin aleși și prețioși luminători ai poporului, de vreme ce susțin cu căldură și cu multă iscusință

1) Bulla „Ecclesiam Christi“ dto 26 Novem-
bre 1853.

2) Concil. Prov. I de Alba-Iulia și Făgăraș,
Titl. II. Cap III.

lupta literară cu acei învățați străini, cari atăcaseră originea latină a părinților lor; și această luptă strălucită se pornesc togmă pe atunci, pe când în alte părți românești școla grecescă, cu spiritul, cu influența și cu tendințele sale era la culmea înfloririi.

Mult mai bogat era însă secerișul, de cât să fie de ajuns numărul acestor lucrători evanghelici, formați și pregătiți în școlele teologice ale Apusului sau în seminarele latine din patrie. Deci Episcopul Aron, după ideea deja concepută, deschide în Blaș Seminarul teologic pentru creșterea clerului și mai de aproape chemat a purta sarcina ministerului sacru în parochii; er cu timpul spre același scop se deschide Seminarul și în Gherla. An de an din aceste instituțiuni superioare iesă și plécă în mijlocul poporului cete întregi de tineri bine instruiți și aprinși de zelul apostolic de a se jertfi pentru mântuirea sufletelor, pentru înțelepă și părintească păstorire a credincioșilor lor. Binefacerile datorite acestor instituțiuni nu se pot prețui: și numai acela le va și aprecia în cât va cu dreptate, carele și-ar lua ostentivă nu numai de a asemăna gradul de cultură a preoților noștri de mai înainte și de după S. Unire, ci de a pune în cumpănă și starea morală și culturală, unde se ridică poporul sub conducerea unor ast fel de păștori, al căror spirit de jertfă, de abnegațiune și de muncă apostolică nici când nu se va putea în de ajuns admira.

De când Mântuitorul a dat poruncă ucenicilor săi ca să mergă în totă lumea și să învețe toate poporele, Biserica sa sfintă și-a priceput chemarea de a răspândi lumina învățămîntului peste masa poporului, ascultător cuvintelor sale. În dată ce a eșit din catacombe și și-a putut întinde corturile sacre la lumina zilei, ea n'a întrelăsat a se îngriji, ca la umbra și sub aripile acelor, fil poporului să și găsescă adăpostul de lipsă spre a se putea crește din fragedă pruncie în frica Domnului, începutul a totă înțelepciunea, ca și întru cultivarea științelor omenești. Din modestele școle ridicate împreginul bisericilor și al mănăstirilor din Apus se desvöltă apoi renumitele Universități din evul de mijloc, cari pun bazele culturii de mai târziu.

Coudus de spiritul acestei mari chemări, Episcopul Petru Pavel Aron deschide școlele Blașului prin următoarele cuvinte, până la lacrimi mișcătoare: „Lângă Mănăstire și lângă Seminarul, neîncurmată școlă de obște va fi tuturor de totă vârsta, de cetanie, de cântare și de scrisore, nici o plată de la ucenici așteptându-se, numai într'însele care va vrea după rinduiala celui mai mare, spre aceea samă pus, să se chivernisescă“. Spre a cuprinde după cuviință importanța acestor școle, ce se completează în mod treptat, față de desvöltarea, ba chiar față de formațiunea culturală a nemului românesc; spre a descrie zălul, ardorea și însuflețirea desfășurate printr'însele pentru studiarea învățăturilor creștinesci, pentru afirmarea și întărirea ideilor și a sentimentelor despre latinitatea noastră, pentru cultivarea limbii și curățirea ei de elementele îngreunătoare ale slavismului și grecismului; spre a arăta, aprecia și determina firea, rostul și proporțiile celei imense lucrări ce din zor de zi o desvöltă dascălii pe întrecute cu ai lor ucenici: ar trebui să urmărim pas de pas activitatea acestor școle de un veac și jumătate, și să înșirăm meritele a mi de bărbați culți scoși de ele din mijlocul poporului, adică ar trebui să compunem ori să frunțăm aproape în întregime sa istoricul deșteptării și al progresului cultural, la care a ajuns acest popor.

Crescut în tradițiunile Blașului, și pus la cărma diecesei greco-catolice de Oradea-mare, Episcopul Samoil Vulcan, mișcat de același spirit puternic al S-tei Uniri ce planază de la început peste Scaunul episcopesc de pe țermurii Crișului, pune temelii școlilor de același fel la patele munților Bihorului. Și în scurtă vreme Beinșul dă la întrecere cu Blașul: acolo, ca și aici, sēmēnța arun-

cată cade în pământ buu, rădăcină prinde și desvoltându-se, roduri multe și frumoase ea aduce; acolo, ca și aici, din toate părțile alérgă fil poporului spre a se chivernisi, spre a se educa și forma în pietatea creștinăscă, în fidelitate către Înaltul Tron, în iubirea de patrie, în spiritul virtuților cetățenești; acolo, ca și aici, călătorul în ziua de azi cu bucurie găsește locul și cu prisos are privilegiul de a trăsări de mângăiere în sufletul său la contemplarea mărețelor Institute culturale de tot felul, ridicate și susținute prin dărnicia și învăpăiata iubire de biserică și de neam a Arhierilor Sfintei Uniri.

Mai târziu după timp, dar tot sub aceleași inspirațiuni și pentru împlinirea aceleași misiuni culturale, prin dărnicia și înasufțire: răniterilor români, se deschid, și apoi, cu binecuvintarea Episcopului Ioan Vancea, se complectéză școlile grănițeresel din Năsăud, și iaă avântul de înflorire, servat la cele alalte ale lor surori de sub scutul Sfintei Uniri. — Êr pe lângă Institutele aceste centrale mai mari, afară în parochii se ridică o mulțime de școle mai mici pentru învățământul poporal.

Pentru dotațiunea clerului aplicat în parochii, din grația preainaltă, se taie porțiuni canonice din teritoriile comunale, și în unele părți se aplacidéză și salare fise. După aceea, se înființéză fonduri diecesane pentru ajutorarea preoților ajunși în neputință de a mai servi, pe cum și pentru mângăierea văduvelor și a orfanilor de preoți. Alături apoi cu aceste fonduri, bunii Arhieriei, după ce în viață fiind „ușa deschisă și-au ținut-o tuturor“¹⁾ celor lipsiți și apăsați de amarul zilei, — după ce au dat ființă la o mulțime de fundațiuni pentru sprijinirea tinerilor la învățături mai înalte, ca și pentru acoperirea multor lipsuri diecesane, — despărțindu-se de iubită turma lor, grație înțeleptelor crutări și economisirii, rémasul bun și-l'au luat prin cuvintele milostivirei creștinăscă, rostite de ei pe întrecute cu Episcopul Ioan Bob: *Tótă averea mea o las clerului meu, adecă sêracilor*²⁾.

(Va urma.)

Bibliografie.

A apărut:

După ocomasare. — *Povețe practice pentru întocmirea gospodăriei în moșile mici comasate* — de Isidor Blaga, este titlul unei prețioase broșuri de peste 50 pagini, apărută acum în Orăștie, la „Minerva“. Face începutul unei noulé biblioteci poporale, numită: *Biblioteca Bunului Econom*. E scrisă după o broșură nemțescă, a pastorului luteran, sas, Johan Lander, și e de bun folos. O recomandăm.

A apărut în editura lui **W. Krafft** în Sibiu:

„Amicul Poporului“, calendar ilustrat pe anul 1901, întocmit de I. Popovici. Acest calendar pentru familie țese acum în al 41-lea an, o cetate care și ea dovedește bunătața acestui calendar, care mai ales în anii din urmă a adus însemnate îmbunătățiri și a devenit în adevăr amic al tuturor familiilor, în care a intrat. „Amicul Poporului“ aduce articole și poesii originale de cei mai buni autori români contemporani, mai de parte informațiuni, notițe instructive și povețe, pe cum și o cronică a evenimentelor mai însemnate din ultimul an. Articolele sînt bogat ilustrate, ca în nici un calendar românesc. „Șematismul statistic al Românilor

din Ungaria“ ne arată că într'un tablou starea culturală, economică, etc. a Românilor din patrie.

Din cuprins remarcăm următoarele:

Mormintul lui Cain, poezie de Ciru Oeconomu. — Biografia mitropolitului Victor Mihályi de Apsa; cu portret. — Zarva de la Paraipan, legendă istorică de V. A. Urechia. — Lângă Rahova, poezie de Haralamb G. Lecca. — Vilva, povestire din munții apuseni de Maria Cioban. — Cercuitorul, poezie de Maria Cioban. — George Lazar, cu ilustrațiune. — Despre tuberculosă. — Aron Densușianu. — Un domnitor model. — Istoria Burilor, cu multe ilustrațiuni. — Cronica anului, bogat ilustrată. — Calendar perpetuu. — Șematism statistic al Românilor din Ungaria. — Vre-o 10 alte articole instructive, etc.

Prețul 60 fil., cu trimiterea francată 70 fil.

„Posnașul“, cunoscutul calendar umoristic ilustrat pe 1901, anul VI. De astă dată Posnașul are un cuprins mai bogat și glume de prima calitate cu mulțime de gravuri și caricaturi excelent reușite. Cine vrea să-și facă voie bună, să cumpere „Posnașul“, care costă numai 50 fil., cu trimiterea francată 60 fil.

„Calendarul Săteanului“ pe anul 1901, e cel mai ieftin calendar românesc, merit pentru popor și ori ce om sciutor de carte, are cuprins instructiv cu multe ilustrațiuni și costă numai 25 fil., cu trimiterea francată 30 fil.

„Calendarul ciril“ pe anul de obște 1901, anul CIX. Calendar cu litere cirile (mai înainte editura lui Closius), oferă și celor ce nu cunosc litere latine o lectură frumoasă și instructivă, și costă 40 fil., cu trimiterea francată 45 fil.

Nr. 10. din Revista „Convorbiri Literare“, anul 34/1900, cu următorul sumar: G. Bogdan-Dulcă, Inelul lui Ghighes, act. V. (trad. din Fr. Hebbel.) — G. Bogdan-Dulcă, Despre Grigorie Alexandrescu (studiu.) — I. Bărbulescu, Calvinismul și începutul d'a se scri românește (studiu.) — Lazăr Șăineanu, Influența orientală asupra limbii și culturii române. — N. Iorga, Dóné scrisori românești ale lui George Ștefan. — Ștefan Orășanu, Frederic Dame, Histoire de la Roumanie contemporaine (recenziune.)

Din Istoria Românilor. Episcopul Ioan Incocență Klein, de Dr. Augustin Bunea, Blaș 1900, Opul acesta nu este o carte numai de istorie bisericăscă, ci o istorie completă a vieții politice, religioase, culturale și sociale a Românilor de pe timpul episcopului Klein, și pentru aceea se recomandă nu numai celor ce se interesează de istoria bisericăscă, ci tuturor, cari voesc să cunoscă trecutul întreg al Românilor. Credem înse că mai vârtos din nici o bibliotecă parochială nu ar trebui să lipsescă.

Scurta Istorie a lui Mihail Vitézul în amintirea celor sevârșite acum trei sute de ani de N. Iorga, prețul 1 leu.

Posta redacțiunii.

Simin. Primit tot, fi sigur, V. il vei avé. Săutări prietinesci! Când va fi terminat ciclul vom continua.

Dlul Iosif Popa, Timișoara. »Bibl. pentru toți a trecut de mult de la Müller la Stork și de acolo la Alcalay, (calea Victoriei 37). Aă apărut 179 numerl. Directorul acestei publicații e acum Artur Stavri.

Iacob. Sosit la timp, chiar voiam să-ți scriu. Mulțumesc. Servus!

Editor și redactor răspundător:

Aurel C. Domșa.

(31) 1—1

Licitare minuendă.

Prea ven. Ordin. Episcopesc gr. cat. de Lugos prin rezoluțiunea de datul de 14 Iuliă a. c. sub Nr. 1568 a aprobat planul și preliminarul renovării bisericii și a turnului acoperit cu tinichea din Silvașul-infer., pentru renovarea căreia se publică licitațiune minuendă, carea se va ține la casa parochială din Silvașul-infer., Alsó-Szilvás, cottul Hunyad, vicariatul Hátzeg, (depărtare de la Hateg 6 km.) în 16 Decembre st. n. 1900 la 2 ore p. m.

Spesele renovării după devis sînt preliminate în suma de 2854 corone 2 fil.

Concurenții sînt obligați a presenta certificate de aptitudine și că au esecutat lucrări de asemenea natură, pe cum și a depune după suma preliminară ca vadiu 10%, ér după licitațiune întreprindătorul va întregi acest vadiu cel puțin la 15% după suma licitată, care se va deține ca garanță.

Condițiunile speciale, devisul și planul renovării se pot vedé la oficiul parochial gr. cat. din Silvașul-infer. în fie care zi până la terminul de licitare; (la dorință se pot da informațiuni și în scris).

Curatorul bisericesc gr. cat. Silvașul-infer., Alsó-Szilvás, u. p. Hátzeg, (gara Váralya-Hátzeg.)

Ladislav Nandra Prip Ianoșel
paroch gr. cat. curator.

Nr. 5444—1900.

(30) 3—3

Escriere de concurs.

La un stipendiū de 340 corone din fundațiunea fericitului canonic *Elie Vlassa* se escrie prin acésta concurs până în 15 Novembre n. 1900 pe lângă următoarele condițiuni:

1. La acest stipendiū pot concurge nu numai elevi, ci și eleve la vre o școlă publică, dacă acestea pot dovedi, că sînt în legătură de consăngenitate cu piul fundator.

2. Preferință aă, — pe lângă ori ce calcul din studii, întru cât acela este cel puțin suficient, — consăngenii piului fundator, ér în locul al doilea filii de preoți archidiecesani.

3. Concurenții aă să alături la cereri: atestat de botez, atestat de eventuală consăngenitate cu fundatorul, testimoniū medical, testimoniū de pe anul scolastic espirat 1899/1900, testimoniū de frecuentare pe anul scol. curent, și eventual și testimoniū de paupertate, întru cât ei nu sînt înrudiți cu fundatorul.

4. Cererile aă să se înainteze la acest Consistor până la terminul indicat.

Blaș, din șediunța Consistoriului archiepiscopesc gr. cat. de Alba-Iulia și Făgăraș ținută în 20 Octobre 1900.

Victor Mihályi de Apsia
Archiepiscop și Mitropolit de
Alba-Iulia și Făgăraș.

¹⁾ Acte și Frag. p. 29.

²⁾ Acte și Frag. p. 32.